

De Waarheidsvriend

Wekelijkse uitgave van de Gereformeerde Bond

51
2020

17 december

Het is Kerst

Mijn recht, een licht

*Als in een flits brengt de HEERE
heil, zegen, redding | p. 4*

De heerlijkheid van Christus

*In Jezus vinden we alles wat van God is:
genade, waarheid, heiligheid | p. 8*

Strijdend Kind

*Kerst is geen feest
van zoetsappigheid | p. 17*

In deze uitgave:

Artikelen

Waar God reddend optreedt, wordt de chaos overwonnen		Muus Jacobse wilde bijbelse poëzie schrijven met en voor anderen	
Mijn recht, een licht	4	De herders	10
<i>C.H. Hogendoorn</i>		<i>J. de Jong-Slagman</i>	
In Hem vinden we recht en vrede, genade en barmhartigheid, waarheid en heiligheid		Kerstverhaal	
Christus' heerlijkheid	8	De verworpenen	13
<i>T. Beekman</i>		<i>Laurens Snoek</i>	

Rubrieken

Meditatie		Boekaankondigingen	19
Het Woord werd mens	3	.....	
<i>M. Visser</i>		Globaal bekeken	21
Column		.....	
Strijdend Kind	17	Bondsnieuws	22
<i>Elsbeth Visser-Vogel</i>		.....	
Uit de pers		Kerknieuws	23
Licht vanuit de apocriefen	18	.....	
<i>A.A.A. Prozman</i>			

Colofon

De Waarheidsvriend

Officieel orgaan van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk, 108e jaargang

Hoofdbestuur

Ds. A.J. Mensink, Elburg, eerste voorzitter; ds. J.A.W. Verhoeven, Krimpen aan den IJssel, tweede voorzitter; A. Zwerus, Emst, secretaris; L.P. de Wit, Bergambacht, penningmeester; ds. J.J. ten Brinke, Oud-Beijerland; mr. P.C. Knook, Kloetinge; dr. R.W. de Koeijer, Waddinxveen; ds. H. Liefthing, Gouda; ds. J. Muller, Bleskensgraaf; ds. P. Nobel, Garderen; ds. J.C. Schuurman, Putten; ds. P.H. van Trigt, Ede; prof.dr. M.J. de Vries, Papendrecht; ds. W.J. Westland, Hardinxveld-Giessendam.

Redactie

Drs. P.J. Vergunst (hoofdredacteur); M.M.C. van der Wind-Baauw (eindredacteur); ds. C.H. Hogendoorn; ds. J.A.W. Verhoeven; drs. B.C.Ph. van der Waal-Goudriaan

Algemeen secretariaat en redactie

Drs. P.J. Vergunst
Bureau: Kleine Fluitersweg 253, 7316 MX Apeldoorn, tel. 055-5766660.
E-mail: info@gereformeerdebond.nl
Website: www.gereformeerdebond.nl

Voorlichter

J. Peters, tel. 06-12659808;
e-mail: voorlichter@gereformeerdebond.nl

Ledenadministratie

Kleine Fluitersweg 253, 7316 MX Apeldoorn, info@gereformeerdebond.nl tel. 055-5766660.

Advertenties

Voor alle plaatsingen en informatie (uitgezonderd rouwadvertenties): Gert Verweij, tel. 06-50448359. Advertenties worden aangenomen tot tien dagen voor verschijning; mailen naar gertverweij3@gmail.com of verzenden naar A.J. de Graaffstraat 1, 3245 XA Sommelsdijk. Voor advertentiemogelijkheden en tarieven zie ook www.dewaarheidsvriend.nl

Abonnementenadministratie

Voor nieuwe abonnees, adreswijzigingen enz.: Kleine Fluitersweg 253, 7316 MX Apeldoorn. info@gereformeerdebond.nl Prijs € 49,00 per jaar. Bezorgklachten: tel. 055-5766660.

Productie

Opmaak: Reprovinci Creative Industries
Druk: Vellendrukkerij BDU Barneveld.

Gesproken editie

Informatie en opgave: CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499.

*Ik ben de Weg,
de Waarheid en
het Leven.*

Johannes 14:6

Het Woord werd mens

Het Woord is vlees geworden.

Johannes 1:14

Tekst: dr. M. Visser

Het kerstverhaal naar Johannes: Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. Punt. Dat is het.

De engelen, de herders, de wijzen, de ster, het kleine huisje in Bethlehem, dat is het decor. Maria met haar kind Jezus, dat is het verhaal. De kortste versie van het kerstverhaal, die ons alles vertelt wat we moeten weten, is van Johannes: het Woord is vlees geworden. Op sociale media heb je het fenomeen van de #sixwordstory. Je moet proberen in zes woorden een verhaal te vertellen. Bijvoorbeeld: 'We blijven hopen haar te vinden.' Johannes kan het nog korter. In vijf woorden, in het Grieks vier: 'Het Woord is vlees geworden.'

Het Woord

Nu is dat woord 'Woord' voor ons geheimzinniger dan voor de Griekse lezers van het Evangelie. Johannes begint met 'in het begin was het Woord', en wij denken: hoezo? Maar voor de Grieken was dat een vanzelfsprekendheid. 'Het woord', de *logos*, had een centrale plaats in hun filosofie. 'Het woord' is de creatieve scheppingskracht, de ziel van het universum. Johannes zegt hier: 'Het woord' is een persoon. De wereld is niet zomaar ontstaan door een onpersoonlijke kracht. De wereld is geschapen. En degene die de wereld geschapen heeft, is vlees geworden. Hij is mens geworden. Dat is het nieuws van kerstfeest.

Marissa Ayala is een bijzondere vrouw. Zij is geboren om het leven van haar zus Anyssa te redden. Anyssa had een beenmergtransplantatie nodig om haar leven te redden, maar er was geen donor. Toen probeerden haar ouders nog een kind te krijgen. Het werkte. Marissa werd geboren en redde haar zus. Zo is ook de Heere Jezus geboren met maar één bedoeling: mensen te redden. Maar Hem overkwam het niet, zoals Marissa. Hij, het Woord, koos ervoor om als Redder naar de aarde te komen.

Voor Joden klonk 'woord' heel anders dan voor de Grieken. In het Oude Testament lezen we dat 'het woord van de Heere' tot Abraham en tot de profeten kwam. Dat betekende dat God Zichzelf openbaarde. Johannes zegt 'het Woord is vlees geworden.' God openbaart Zichzelf in menselijke vorm. In Jezus zien we wie God is. Ook dat wordt bedoeld met 'het Woord is vlees geworden.'

Relatie en communicatie

Dat God in Johannes 1 'Woord' genoemd wordt, laat behalve de aansluiting bij de Griekse filosofie en de Joodse profetie ook nog iets anders zien: communicatie zit in de kern van Gods wezen. Dat zien we al in de drie-eenheid: God is niet alleen. Vader, Zoon en Heilige Geest hebben elkaar lief. Er is relatie en communicatie. Als we horen 'het Woord is vlees geworden', dan weten we dat God tot ons wil spreken en een relatie met ons wil aangaan. Hij heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon. Jezus heeft ons wat te vertellen! Jezus vertelt ons over de liefde en de grootheid en de heerlijkheid en de rechtvaardigheid van God.

.....
*Er is geen ogenblik geweest
dat de Zoon niet bestond*
.....

Van eeuwigheid

In de eerste verzen van Johannes 1 staat nog een aantal andere belangrijke dingen over het Woord. 'In het begin was het Woord.' (vs.1a). In het begin, dat wil zeggen voor er iets anders bestond, voor de wereld geschapen werd, toen was het Woord er al. Jezus, de Zoon van God, is van eeuwigheid. Er is geen ogenblik geweest dat de Zoon van God niet bestond. 'Het Woord was bij God en het Woord was God.' (vs.1b) Hier gaat het over het geheim van de drie-eenheid. Het is tegelijkertijd waar dat Jezus God is en dat Hij bij God is. 'In het Woord was het leven.' (vs.4) Het Woord werd niet leven, het was leven. Alle schepselen ontvingen leven. Maar het Woord was leven, omdat het Woord God is en leven in Zichzelf bezit. Hij is eeuwig.

Het wonder van Kerst is dit: Hij die voor eeuwig was en is en blijven zal, Hij werd ook. Hij werd vlees, Hij werd mens. De eeuwige, hemelse dingen en de aardse, tijdelijke dingen zijn werelden apart. Maar met Kerst komen ze samen. God verbindt Zich op de meest ingrijpende manier aan deze aarde. De hemel komt naar de aarde, als belofte dat wij aardlingen ooit hemels zullen zijn. ■

Dr. M. Visser
uit Wezep is predi-
kant en missionair
directeur van
GlobalRize.

Snel brengt de HEERE redding, licht dat plotseling de duisternis doorboort en tot heil is van de volken. Foto: Zonlicht breekt door het wolkendek boven de regenwouden van Thailand, waar vele volken nog in duisternis wandelen maar waar het Evangelie ook door een aantal bergstammen wordt geloofd.

Mijn recht, een licht

Al van oude tijden wordt het kerstfeest verbonden met het licht. Zo spreekt de Bijbel er zelf ook over: de komst van het Licht der wereld – een grote vreugde voor hen die in duisternis dwalen.

Tekst: ds. C.H. Hogendoorn

Een minder bekende – en misschien ook wel veronachtzaamde – verbinding is die tussen het licht en de wet van God. Het Oude Testament zingt daar overigens op uitbundige wijze over, bijvoorbeeld in de Psalmen 19 en 119. Uw wet, een licht! Jesaja 51 spreekt op een verrassende en vèr-strekkende manier over de wet van de HEERE, die onlosmakelijk samenhangt met het licht voor de volken. Het licht schijnt werkelijk overal. Over een bijzondere kerstverlichting gesproken.

Twee groepen

In het Jesajaboek moeten teksten niet geïsoleerd gelezen worden. In hoofdstuk 51 is (verrassend!) niet meer de profeet, maar de HEERE Zélf aan het woord: 'Sla acht op Mij, Mijn volk, Mijn natie, hoor Mij aan, want een wet zal van Mij uitgaan en Mijn recht zal Ik tot rust doen komen tot een licht voor de volken.' (51:4) Zonneklaar is dat het slot van het vorige hoofdstuk in de uitleg van dit Godswoord meegenomen moet worden. Jesaja, de 'profeet met de luidste stem' (Chrysostomos), spreekt in hoofdstuk 50 over mensen die in duisternis wandelen en geen licht hebben, maar vertrouwen op de Naam van de HEERE (50:10).

Daartegenover staan zij die bij eigen licht willen leven. Mensen die een vuur aansteken, voor wie het echter eindigt in volslagen duisternis (50:11). In feite zijn er dus slechts twee soorten mensen: zij die luisteren en zij die zich doof houden voor de stem van God. De eerste groep, die 'de wet in zijn hart heeft' (51:7), gaat in het spoor van de luisterende Knecht (50:4-5), wandelt daarom niet meer in de inktzwarte, Egyptische duisternis. Voor hen ging het licht op, verrassend en bemoedigend (9:1). Het lijkt echter maar een kleine groep, een rest, te zijn, vergelijkbaar met hen 'die de verlossing in Jeruzalem verwachtten' (Luk.2:38).

Luisteren

Opvallend is de indringende oproep tot luisteren, die maar liefst drie keer klinkt. Luister naar Mij (51:1). Sla acht op Mij (51:4). Luister naar Mij (51:7). Het appèl in vers 4 ontvangt extra klemtoon, omdat deze als enige wordt uitgewerkt. Bovendien wordt hier een werkwoord gebruikt dat aangeeft dat er speciale aandacht voor de boodschap wordt gevraagd én de toon is emotioneler, inniger: Mijn volk, Mijn natie. Kennelijk moeten we tot horen worden gemaand, gaat het allemaal niet vanzelf. Hoewel dit toch voor het volk Israël vanzelf zou moeten spreken? Luister, Israël! (Deut.6:4) Tot het verbondsvolk behoren – uit genade – betekent één-en-al oor te zijn voor wat Hij te zeggen heeft.

Abraham als rots

De HEERE wijst het volk op Abraham en Sara – en gebruikt daarbij een beeld dat nog niet eerder in het Oude Testament gevonden wordt, namelijk de eerste aartsvader als een rots waaruit het volk is voortgekomen. Deze beeldrijke uitdrukking brengt uitleggers in grote verlegenheid. Wat wordt hiermee toch bedoeld? We moeten in ieder geval oppassen het beeld te overvragen, er dingen in te lezen die zo niet bedoeld zijn. Dat is overigens makkelijker gezegd dan gedaan. We worden doorgaans snel verliefd op onze eigen exegetische. Oudtestamenticus N.A. van Uchelen wijst in een verhelderend artikel op de parallel tussen de zogenaamde exodus van Abraham uit Ur der Chaldeeën (51:1-2) en de exodus van het volk uit Babel (51:9-10). Begon het bij Abraham ook allemaal niet met luisteren, hóren naar de stem van God?

Dient het beeld van de rots verder om duidelijk te maken dat de geboorte van het volk (uit Abraham) een verrassend wonder is? Heel goed mogelijk. Een zoon voor Abraham en Sara zat er immers niet in, het kón gewoonweg niet meer. Het ging Sara 'niet meer naar de wijze van de vrouwen' (Gen.18:11). »

Een boodschap van **Licht** in donker **Siberië.**

'TWR brengt lichtpuntjes in een donkere wereld.'
Luisteraar

twr.nl

Helpt u mee?

TWR brengt in Siberië via seculiere zenders **3 x 3 minuten per dag het Evangelie**. Zo bereiken we onze onbereikte medemens. Creativiteit is daarbij noodzakelijk, want het is verboden om actief het Evangelie uit te dragen. Via internet en apps kunnen mensen **onbeperkt naar TWR luisteren**. Moderne media gaan verder waar radio stopt.

€23

U maakt **1 minuut radio** mogelijk.

€69

U maakt **3 minuten radio** mogelijk.

€...

U maakt uitzendingen **via internet en apps** mogelijk.

Elke bijdrage is van waarde.

Stort uw gift op:
IBAN NL75 INGB 0000 7723 42
o.v.v. *Licht in het donker*
of doneer direct online.

twr.nl/doneren

Laat het Evangelie overal horen!

Het beste van de TUA in één master

Theologie die relevant is voor je werk

Master Herbronning Gereformeerde Theologie

Deeltijd

Theologische Universiteit Apeldoorn

Interdisciplinair: interactie tussen de theologische disciplines en jouw beroepspraktijk

Toelating: minimaal WO-bachelor nodig, vraag naar de voorwaarden

60 EC in 2 of 4 jaar

Programma met keuzemodules

- Het hart van de gereformeerde theologie
- Bijbellezen in de 21e eeuw
- Christelijke wijsheid in praktijken van leiderschap
- Vrijheid, recht en gerechtigheid

www.tua.nl

EILANDEN-NIEUWS

ADVERTEREN IN EILANDEN-NIEUWS/ PROEFABONNEMENT?

Bereik uw christelijke doelgroep op Goeree-Overflakkee. Wekelijks op dinsdag verschijnt de huis-aan-huiseditie (23.500 stuks) en iedere vrijdag de abonnementeneditie (6.000 stuks).

Abonneren op Eilanden-Nieuws?

Proefabonnement: 3 maanden de vrijdagkrant in de bus **VOOR € 17,50***

Kijk voor verdere informatie op de website, bel 0187-745450, of mail info@eilandennieuws.nl

*exclusief portokosten voor inwoners buiten Goeree-Overflakkee, deze actie loopt zonder verdere verplichtingen na 3 maanden af.

WWW.EILANDENNIEUWS.NL
twitter.com/dekrantvango | facebook.com/eilanden.nieuws

Waar het voor mensen ophoudt, ligt Gods genadig begin. In het boek Jubileeën (ook wel: de openbaring van Mozes; een hervertelling van het boek Genesis) wordt gesuggereerd dat de zwangerschap van Sara door God bewerkt is, zonder tussenkomst van Abraham. Vergelijkbaar dus met de geboorte van de Heere Jezus uit Maria, zonder Jozefs toedoen. Hoe dan ook: hier is sprake van 'Goddelijke interventie'. De kerkvader Eusebius geeft een verrassende verklaring van de rots, waaruit het volk gehakt is wanneer hij haar betreft op Christus. Was de rots waarin de Heere Jezus begraven werd niet uitgehakt (Matt.27:60), en vinden wij het leven niet in Zijn dood en opstanding?

.....
Als God eenmaal aan het redden slaat, heeft Hij haast – dan is er geen houden meer aan
.....

Mijn volk

Een ander verrassend detail vraagt onze aandacht. Het valt pas op wanneer we nauwkeurig luisteren. De HEERE noemt Israël in vers 4 'Mijn volk'. Dat is – na de grote scheiding der geesten in het vorige hoofdstuk – de eerste keer dat God het volk zo noemt. Het zat geweldig op slot, beter gezegd: het volk had de deur in het slot gegooid. Maar Hij zoekt toenadering, onbegrijpelijk voor mensen die voortdurend bij Hem vandaan lopen. We begrijpen kerkvader Hiëronymus, die de profeet Jesaja vanwege dergelijke teksten liever evangelist wilde noemen.

Het slot van vers 4 geeft enige hoofdbrekens, omdat men in de vertaling meerdere kanten op kan. Duidelijk is dat God stelt dat de wet van Hem uitgaat. Maar wat wordt er bedoeld wanneer de HEERE zegt dat Hij Zijn recht tot rust laat komen tot een licht voor de volken? Wie de Griekse vertaling van het Oude Testament (de Septuaginta) volgt, komt tot de conclusie dat God benadrukt dat Hij Zijn recht spoedig nabij brengt. Als in een flits. Ja, precies zo is de HEERE – 'flitsend' brengt Hij heil, zegen, redding! Zo ging het in de kerstnacht ook. Plotseling verblindend licht in de inktzwarte duisternis. Als Hij eenmaal aan het redden slaat, heeft Hij haast – dan is er geen houden meer aan. Dat is overigens exact de bedoeling van het woord gerechtigheid in deze godsspraak. Zijn gerechtigheid is onze redding (45:8). Luther zag het ineens, als in een flits.

Mijn recht

Een breed perspectief opent zich wanneer de HEERE stelt dat Hij Zijn recht tot rust laat komen tot een licht

voor de volken. Pinksterlicht gloort in het Oude Testament: voor de volken. Bepaalde uitleggers willen vanwege de universaliteit van deze belofte dit woord liever aan het boek Jesaja ontzeggen. Helemaal niet nodig. Hier was het de HEERE juist van meet af aan om begonnen toen Hij begon met die ene man; in en door Abraham zouden alle volken gezegend worden (Gen.12:3). Simeon keek ook verder, voorbij de horizon van het volk Israël: 'een licht om de heidenen te verlichten' (Luk.2:32).

Wat recht (het Hebreeuwse *mispat*) is, wordt het beste duidelijk door het tegenovergestelde te benoemen, namelijk chaos. Waar God reddend optreedt, wordt de chaos overwonnen. Zoals in het begin (Gen.1:2). We moeten het ook zo zeggen: waar Hij ons aantreft, vindt Hij ons in de chaos van zonde en schuld. Eigen schuld. Waar Zijn licht opgaat – bepaald geen kunstlicht – vestigt Hij Zijn recht en daarvoor neemt Hij Zijn wet mee. Die wet geeft verrassend licht, ontdekkend licht ook. Je ziet er jezelf in, zoals God je ziet. Zo had je jezelf nog nooit eerder bekeken. Begrijpelijk dat de Joodse traditie de wet steeds verbindt met licht. Zonder Zijn heilzaam onderricht blijven we in het duister tasten over onszelf en over de HEERE. Verstoken van dit licht blijft het eeuwig en volslagen donker, hoeveel kaarsjes, lantaarntjes of zelfs vreugdevuren je ook aansteekt.

Wandelen in het licht

Wie wandelt in het licht met Jezus, gaat dus in het spoor van Zijn goede geboden. Dat kán niet anders. Zijn onderricht beknot ons leven niet, maar bevrijdt ons van heilloze dwaalwegen en voert ons tot de hoogte van Zijn Koninkrijk.

We stelden inmiddels vast: de kerstbelofte in Jesaja grijpt naar Pinksteren: licht voor de volken. We moeten zelfs nog een stap verder gaan. In deze aloude toezegging komt de eeuwige toekomst in zicht: het hemels Jeruzalem waarin het Lam de lamp vormt en de naties die zalig worden, in haar licht zullen wandelen (Openb.21:24).

Sla acht op Mij, Mijn volk!

*Hoe zalig is het volk dat naar Uw klanken hoort!
Zij wandelen, HEERE, in het licht van het Goddelijk
aanschijn voort.*

Psalm 89:7 (ber.) ■

.....
Ds. C.H. Hogendoorn
is predikant van de
hervormde gemeente
te Lelystad.

In Hem vinden we recht en vrede, genade en barmhartigheid, waarheid en heiligheid

Christus' heerlijkheid

Het Hebreeuwse woord *kabod* dat in onze vertalingen met 'heerlijkheid' wordt vertaald, betekent letterlijk gewicht. Christus is heerlijk; Hij legt bij uitstek gewicht in de schaal. Welke plaats neemt deze Vorst in ons leven in?

Tekst: ds. T. Beekman

J uist bij Kerst komt het woord heerlijk regelmatig voorbij, het wordt vooral gebruikt in gastronomisch verband. We vegen onze mondhoeken af, vlijen het servet naast het bord en verzuchten: 'Dat was een heerlijk stukje vlees.'

Vorstelijk

Datgene wat wij heerlijk noemen, is passend voor een heer of vorst; een heerlijke maaltijd is een vorstelijke maaltijd. De stap naar het woord gewichtig is dan nog maar klein: een heer of vorst is een gewichtig man. En met deze woordenproeverij komen we in de buurt van het Hebreeuwse woord dat aan de wortel ligt van het woord heerlijkheid in onze vertalingen, namelijk *kabod*, wat in letterlijke zin gewicht betekent. Heerlijk in de Bijbel is dat wat gewicht in de schaal legt, wat er werkelijk toe doet en van waarde is. In het Grieks van de Septuaginta is *kabod* vertaald met *doxa* en zo vinden we het ook in het Nieuwe Testament terug.

De Schrift schrijft heerlijkheid primair toe aan God. Zijn heerlijkheid is groot, lezen we in Psalm 138:5. Zijn heerlijkheid vult de aarde (Jes.6:3), waarbij ook te denken valt aan Gods schepping, die bekleed is met heerlijkheid (Matt.6:29). Het gaat nu echter om de weerspiegeling van Gods heerlijkheid in Christus, Wiens komst we met Kerst herdenken. In het vervolg van dit artikel staan we stil bij het hemels getuigenis van Christus' heerlijkheid; bij de inhoud van Zijn heerlijkheid (waarin bestaat Zijn heerlijkheid?) en ten slotte bij verheerlijken als antwoord op Zijn heerlijkheid.

Hemels getuigenis

Direct als Christus geboren is, krijgen de herders in de velden bij Bethlehem hiervan bericht. Op dat moment worden ze omschenen met de heerlijkheid van de Heere (*Kurios*). Daarmee maakt God Zelf duidelijk dat het bij dit geboortebericht gaat om een zaak van het allerhoogste gewicht, van beslissend belang. Dit Kind, Christus de *Kurios* (Luk.2:11) wordt

gestempeld door de *kabod* van God. En hoewel de heerlijkheid van de Heere de herders omscheen, verdwijnt dat licht al spoedig: voor hen ligt het Kind in de kribbe, heerlijk, maar onder de schijn van het tegendeel. De heerlijkheid van Christus is een verborgen heerlijkheid. Slechts op Gods bevel gaat de hemel open, waardoor wij oog en hart voor die heerlijkheid krijgen.

Een van die open-hemelmomenten is de verheerlijking op de berg in Lukas 9. Aan Petrus, Jakobus en Johannes wordt Christus' heerlijkheid, in blinkend, rein wit getoond. Opvallend genoeg focust Petrus in zijn tweede apostolische brief niet op deze directe en zichtbare heerlijkheid, maar in 1:17 op de 'heerlijke' stem van God: 'een stem als deze van de verheven heerlijkheid'. Die stem moet blijkbaar bekliven, in die stem bevestigt en geeft God de Vader Zijn Zoon eer en heerlijkheid. Jawel, deze heerlijkheid was al op Christus, maar Hij ontvangt die ook (cf. Joh.12:8). God Zelf geeft dus getuigenis aangaande de Heere Jezus dat op Hem Zijn *kabod* rust.

Inhoud van Christus' heerlijkheid

Dat is ook het getuigenis van Johannes in zijn Evangelie. Weliswaar vinden we bij hem geen kerstverhaal, maar wel een kerstgetuigenis in hoofdstuk 1:14: 'En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader) vol van genade en waarheid.' De heerlijkheid van het Kerstkind is voornamelijk hierin te vinden dat Hij de Eniggeborene van de Vader is, in Christus zien wij God. Ondanks alles waar syncretisme en interreligieuze dialoog voor staan, zonder Christus is een mens zonder hoop en zonder God in de wereld, dat wil zeggen verloren. Als de Eniggeborene van de Vader draagt de Heere Jezus Gods heerlijkheid. Hij is met de woorden van Nicea God uit God en Licht uit Licht. Alleen in Hem schijnt over ons het Licht van Gods aangezicht en buiten Hem kan niets anders dan de buitenste duisternis worden gevonden.

Waaruit bestaat Christus' heerlijkheid? Dat we in Hem alles vinden wat van God is: recht en vrede, genade en barmhartigheid, waarheid en heiligheid, kracht en macht en diepe voldoening en vreugde. Want in Hem woont al (!) de volheid van God lichamelijk (Kol.2:9).

Leven vinden

Het tweede aspect van Christus heerlijkheid is dat Hij

Voor de herders ligt het kind in de kribbe; heerlijk, maar onder de schijn van het tegendeel.
Schilderij van Bartolomé Esteban Murillo, circa 1650.

vlees geworden is, dat Hij onder ons heeft gewoond. Hij legt Zijn heerlijkheid af; verbergt die voor onze zondige ogen, opdat wij niet door de gloed ervan verteerd zouden worden. C.H. Spurgeon zei in een preek: 'Voor Christus was het veel minder moeilijk om Zijn heerlijkheid te laten zien dan om die in te houden en te verbergen. Het is voor eeuwig Zijn heerlijkheid dat Hij Zijn heerlijkheid bedekte.' Hij nam vlees aan, zondig vlees, het vlees van mijn vijandschap en verzet tegen God. Het is Zijn heerlijkheid dat Hij in Zichzelf de reinigmaking van zonden teweeg heeft gebracht (Hebr.1:3). Zijn heerlijkheid is dat Hij arm werd om velen als kinderen tot de rijkdom van Zijn heerlijkheid te leiden (Hebr.2:10). We krijgen, ook bij Kerst, genoeg van Zijn heerlijkheid te zien om het leven te vinden. En tegelijkertijd toont Hij te weinig van Zichzelf om onze honger al volledig te stillen. Door iets van Zijn heerlijkheid te laten proeven neemt onze honger juist toe, opdat we ons met volharding uitstrekken naar de komende heerlijkheid. Als het zien van Zijn verborgen heerlijkheid nu al het leven is, wat zal het dan zijn om Hem straks te zien in de heerlijkheid van Zijn hemelse gedaante.

Verheerlijken

De heerlijkheid van Christus, die de heerlijkheid van God is, doet verheerlijken. Dat betekent voor de verkondiging dat het gewicht op Hem moet rusten. In de verkondiging voltrekt God het wonder dat de *kabód* van Christus als door Zijn stem wordt bevestigd. Waar in de verkondiging Zijn heerlijkheid wordt ont-

sluierd, wordt het kaf van het koren in Gods Naam gescheiden. Hij is namelijk bestemd tot val en opstanding van velen, niet alleen in Israël maar ook onder de samengekomen gemeente. Zijn heerlijkheid in de verkondiging mag maar één reactie oproepen, en dat is die van de herders, om met haast tot Hem te gaan. God wordt hierin verheerlijkt dat wij ons heil geestelijk en op alle levensterreinen met haast bij Christus zoeken. Daarin wordt getoond dat we Gods stem, een stem als van de verheven heerlijkheid, gehoorzaam zijn. Met minder mag en kan ik niet leven.

Levend offer

Verheerlijken is dat ik Hem hoogacht in Zijn heerlijkheid. Dat heeft directe consequenties voor alle levensterreinen. Hij is heerlijk, niet ik, noch wat verder ook maar in de wereld is. Paulus schrijft (1 Kor.6:20): 'Verheerlijk daarom God in uw lichaam en in uw geest, die van God zijn.' In uw lichaam, dat is blijkbaar heel concreet, met handen en voeten, ogen en oren en, dat moeten we misschien vandaag specifiek benoemen, ook met onze seksualiteit. Verheerlijken is dat ik alles aan Hem wijd als een levend offer. En niet alleen van buiten, maar ook in mijn geest, mijn innerlijke leven. Zijn angst moet de mijne worden, evenals Zijn verdriet, Zijn boosheid alsook waar Hij vreugde in vindt. Waar het op neerkomt, is dit: alleen in en door Christus' heerlijkheid word ik vernieuwd naar Zijn evenbeeld (2 Kor.3:18). Als we iets te smaken en te proeven hebben deze Kerst, dan is het dat Hij heerlijk is. ■

Ds. T. Beekman
is predikant van de
hervormde gemeen-
ten te Tiendeveen en
Nieuw-Balinge.

Muus Jacobse wilde bijbelse poëzie schrijven met en voor anderen

De herders

Geen mens heeft ooit hun naam gemeld’, luidt een regel uit het gedicht ‘De herders’ van Anton van Duinkerken. Ze zijn er echter niet minder bekend om geworden. We kunnen ons een kerstfeest zonder de herders niet voorstellen. Ook Muus Jacobse wijdde poëzie aan hen.

Tekst: dr. Janneke de Jong

In het Evangelie van Lukas staat dat ze 's nachts de wacht hielden over hun kudde. Hóé ze dat deden, weten we niet. God doet grote dingen, of de herders nu net hun schaapjes hebben geteld, of – zoals bij Muus Jacobse – wat minder wakker zijn.

De herders

*Als de gedachten slapen
Als nevelige schapen,
Als de gedachten slapen
Als Adam eenmaal sliep,*

*Gaan hoog de sterren open
Van het verlangend hopen.
Gaan hoog de sterren open
en wordt de hemel diep.*

*Dan rijzen en dan dalen
In lichtende spiralen,
Dan rijzen en dan dalen
Naar de verlorenheid,*

*De engelen die melden
De vrede voor de velen,
De engelen die melden
De vrede voor altijd.*

*En een van hen gaat spreken:
‘Sta op en zie het teken!’
En een van hen gaat spreken:
‘Sta op van alle vrees!’*

*Want God wil u behoren
en uit u zijn geboren,
Want God wil u behoren
en vlees zijn uit uw vlees!*

*Sta op om Hem te zoeken
Als kindje in de doeken,
Sta op om hem te zoeken
Als God-met-u-en-mij!’*

*Zij hebben Hem gevonden
In windselen gewonden,
Zij hebben Hem gevonden
Zo eeuwig en nabij.*

Jakobs ladder

In de eerste strofe vergelijkt de dichter de gedachten van de herders die langzamerhand gaan slapen met de schapen van de kudde, die vager worden in nevel en duisternis. De slaap brengt de dichter bij Adam. Toen hij sliep, gebeurde er een wonder: hij kreeg van God zijn vrouw.

In de volgende strofe raken de gedachten weg van het hier-en-nu en stijgen ze tot ongekende hoogten, naar de sterren. Je zou kunnen zeggen: naar de oneindigheid. De frase ‘de sterren gaan open’ doet denken aan een toekomst die in de sterren geschreven staat. Er wordt iets onthuld, de vervulling van het oneindige verlangen komt van boven. Engelen rijzen en dalen naar de verlorenheid, onze werkelijkheid. Dat doet denken aan Jakobs droom bij Bethel, waar hij de engelen zag opklimmen en neerdalen. Nu gaat de hemel open als in een droom: engelen melden vrede. Niet alleen voor de velden van Efratha waar de herders zijn, op dat moment, maar ‘de vrede voor altijd’.

Zo eeuwig en nabij

Dan volgt het teken dat de herders krijgen, zoals we dat kennen uit Lukas 2. Op een mooie manier wordt de vermaning van de engel ‘Vreest niet’ gecombineerd met het op weg gaan van de herders. Ze moeten niet alleen letterlijk opstaan, maar ook de vrees achter zich laten: ‘Sta op van alle vrees!’ In strofe 6 varieert de dichter op Adams woorden ‘vlees van mijn vlees’ uit Genesis 2, die hij uitspreekt als hij zijn vrouw ziet. De tweede Adam neemt ons vlees aan en wordt één van ons.

Het teken uit de vijfde strofe wordt in de zevende ingevuld. Dat Kind in doeken gewonden, is Immanuel. Dan is de engel uitgesproken.

De laatste regels lijken een eenvoudige constatering: ze hebben Hem gevonden, in windselen gewonden. Maar we weten dat de herders gehoorzaamd hebben; ze zijn daadwerkelijk opgestaan en op weg gegaan. De vier laatste woorden ‘zo eeuwig en nabij’ vormen een prachtig slot. Het lijkt of we weer in de oneindigheid verkeren, boven de sterren, los van de dimensies van tijd en ruimte. Dáár komt Hij vandaan – en Hij is nú bij ons. Hier en nu, zichtbaar en tastbaar, zo nabij.

De dichter

Achter Muus Jacobse gaat Klaas Hanzen Heeroma (1909-1972) schuil. Heeroma was neerlandicus, leraar in Wassenaar en later hoogleraar aan de Universiteit van Indonesië (Jakarta). Na zijn terugkeer naar Nederland werd hij aan de Groningse universiteit hoogleraar. Naast zijn wetenschappelijke werk schreef hij graag poëzie, vooral bijbelse gedichten en psalmen. Als jonge dichter en redacteur van het christelijke letterkundig tijdschrift *Opwaartse wegen* wilde hij in 1934 protestantse dichters opwekken hun individualisme vaarwel te zeggen en hun roeping in kerk en maatschappij serieus te nemen. De dichter zag zelfs een 'derde Réveil' voor zich, maar zijn ideeën vonden geen bijval, ze waren veel te pretentius. Vijf jaar later kwam hij er dan ook op terug. In de oorlog schreef hij verzetspoëzie, en daarna liet hij zich kennen als een bescheiden dichter, die vooral de gemeente wilde dienen. Hij legde een voorkeur voor bijbelse figuren aan de dag en dichtte over tientallen oud- en nieuwtestamentische personen, zoals Adam, Noach, Methusalem, de dochter van Jeftha, Nicodemus, Stefanus en Paulus. De dichter leefde zich in een bijbelse gestalte psychologisch zodanig in dat hij zich met hem of haar als het ware identificeerde. Zo lijkt hij in het intieme gedicht 'Kerstnacht' Maria's gedachten te vertolken:

*(...) Nu zal het kindje komen smetteloos,
Je lichte kindje als een witte roos,*

*Sneeuw witte Kerstroos: wie het heeft gevonden,
Witter dan sneeuw worden zijn rode zonden.*

*Prevelen herders in vertedering
Over je kindje nu een zegening?*

*Komen nu ook de wijzen uit het Oosten,
Om aan je lichte kindje zich te troosten?*

Je ziet een peinzende Maria voor je, die de woorden niet uitspreekt, maar overlegt in haar hart.

Kerkliederen

Het was de droom van Muus Jacobse de Bijbel door zijn dichterlijke verbeelding te laten spreken voor mensen van zijn eigen tijd. Naast zijn wetenschappelijke werk hield hij zich daarom graag bezig met het berijmen van psalmen en het schrijven van kerkliederen. Hij behoorde met Willem Barnard, Ad den Besten, Jan Willem Schulte Nordholt en Jan Wit tot de 'Hervormde Commissie Psalmberijming'. De dichters werkten samen aan de nieuwe berijming van 1967. Deze telt 22 psalmen van Muus Jacobse. De pretenties die Heeroma als jonge dichter had, heeft hij niet waargemaakt. Ad den Besten constateerde dat hij, zeker in de oorlogsjaren, poëzie heeft geschreven die onder de maat bleef. Hij wist dat zelf ook en sprak over zijn 'klein dichterschap'. Maar dat

Achter Muus Jacobse gaat Klaas Hanzen Heeroma (1909-1972) schuil. Deze 'kleine' dichter verlangde een ondubbelzinnig leven te leiden voor God en met en voor anderen bijbelse poëzie te schrijven.

dichterschap en die droom waren wel authentiek: hij verlangde een ondubbelzinnig leven te leiden voor God en met en voor anderen bijbelse poëzie te schrijven. Daar zien we ook iets van terug in 'De herders': het is een gedicht in eenvoudige taal, waar we niet alleen Lukas 2, maar ook Genesis 2 en 28 in herkennen.

Muus Jacobse ontsliep op 63-jarige leeftijd. Kenners van zijn werk hebben toen wellicht gedacht aan de regels uit 'Het dochttertje van Jaïrus':

*Slapen is niet tot de dood,
Slapen is wachten op U,
Want als uw stem tot ons spreekt
Zien wij en kennen wij U. ■*

Dr. J. de Jong-Slagman uit Bergambacht is docent Nederlands aan Driestar Hogeschool te Gouda.

Bent u blij met

HART VAN HOMO'S

Maak de voortgang van ons werk dan mogelijk door uw gebed en financiële steun.

We zijn er voor de homoseksuele jongeren in uw gemeente

► **Doneer online**
hartvanhomos.nl

Hervormde Gemeente Renswoude

Vanwege het naderend vertrek van onze pastoraal medewerker zoekt de Hervormde Gemeente Renswoude een

PASTORAAL WERKER

De pastoraal werker zal met name actief zijn in het werkveld pastoraat (in de leeftijdscategorie 65+ legt hij bezoeken af, verricht hij crisispastoraat en leidt hij rouwdiensten) en in beperkte mate in het werkveld vorming en toerusting (catechese).

Bij afwezigheid van de predikant vervangt hij hem. Het bezit van preekbevoegdheid is een pré, om enkele diensten per jaar voor te gaan.

Het betreft een functie voor drie dagen per week (24 uur), met een voorlopige aanstellingstermijn van een jaar, met de mogelijkheid van verlenging. Honorering is volgens de richtlijnen van kerkelijk werkers van de Protestantse Kerk in Nederland. Onze gedachten gaan uit naar een hbo-er GPW, proponent theologie, of een (emeritus) predikant. Wij verwachten van u, dat u vanuit een levend geloof hartelijke contacten kunt leggen; dat u belijdend lid bent van de PKN en zich van harte verbonden weet met het gereformeerd belijden.

Nadere informatie over onze gemeente kunt u vinden op www.hervormdrenswoude.nl. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met onze predikant ds. A. Schroten op telefoonnummer 0318 701 774, of per email naar predikant@hervormdrenswoude.nl.

U kunt uw sollicitatie – voorzien van CV, motivatie en referenties – tot uiterlijk woensdag 6 januari 2021 zenden aan de scriba van de kerkenraad, dhr. H.H. Kieskamp, De Meent 42, 3927 GM Renswoude, of per email naar scriba@hervormdrenswoude.nl.

DE BIJBEL EEN VERGETEN BOEK?

Het grootste aantal Duitsers beschouwt de Bijbel als een boek voor oude, zieke of eenzame mensen.

Zie onze website www.svvhd.org voor informatie. Of bel 05 48 51 57 07, ook voor een presentatie.

Voor giften: NL35 ABNA 0548 9879 20.

Kies hout, kies karakter.

Holland Parket

Specialist in echte houten vloeren, laminaat, PVC en kurk.

klanten vertellen **9,2**

"Echt mooi vakwerk van prettige mensen met een prachtig resultaat."

Vening Meineszstraat 2, Ede tel. 0318 - 621 572 | Kamp 37, Amersfoort tel. 033 - 47 555 01 | hollandparket.nl

Deel nu wereldwijd het evangelie met GlobalRize

>> lees verder op de website globalrize.nl

Op relatieproblemen gestuit in het pastoraat?

Vanuit onze professie en christelijke identiteit bieden we passende hulp!

0318 - 54 78 70

www.stichtingschuilplaats.nl

Kerstverhaal

De verworpenen

Tekst: Laurens Snoek

Ze staan naast elkaar, de twee broers, en kijken samen toe hoe de steen langzaam voor de grafopening wordt gerold. Het valt Jozef op dat Ruben zelfs nu stil blijft. Alle uren van de begrafenisplechtigheid was hij dat ook al. Hij draaide niet, hij kletste niet, hij werd niet nukvig toen het iets anders ging dan hij had verwacht. Hij toont niet eens emotie nu de buurman hun meent te moeten vertellen dat alles voorbij is.

De buurman... Hadden ze maar een andere buurman gehad.

Zes jaar is Jozef, door iedereen Jossi genoemd, als Ruben met buurman Ariël in botsing komt. Ze spelen samen bij de aarden wal die om het stadje heen ligt, achter de schaapskooi van de buurman. 'Ruben, niet doen!' roept Jozef. Maar Ruben, twee jaar ouder en lang en sterk voor zijn leeftijd, doet het wel. Hij zet zich schrap en rukt aan een lange, stevige tak. 'Ruben, kijk uit, de hele stapel valt om!' 'Nee hoor, ik moet hem gewoon hebben. Hou jij de stapel maar tegen, Jossi.' 'Dat kan ik niet, hij is veel te hoog!' 'Ga maar hier staan. Met je rug tegen deze bos.' Jozef doet wat Ruben zegt en knijpt zijn ogen dicht. De takkenbos prikt in zijn rug en nek. Hij voelt hoe de hele stapel wankelt.

'Ruben, stop nou!' Ruben grijnst en geeft een enorme ruk aan de tak. Die schiet los en Ruben moet razendsnel achteruitlopen om niet te vallen. Maar Jozef ziet het gebeuren. De buurman komt achter de schaapskooi vandaan en zet grote ogen op. Hij is net op tijd om zich schrap te zetten en Ruben op te vangen. Dan valt de stapel takkenbossen over Jozef heen. Hij geeft een schreeuw en probeert ze van zich af te duwen. Het lukt niet. 'Ruben, help!'

Op hetzelfde moment hoort hij Ruben schreeuwen. Dat schokt hem nog veel meer. De buurman moet Ruben gegrepen hebben en de tak in handen hebben gekregen. 'Hier! Daar!' klinkt het. 'Ik zal je leren mijn takkenbossen te vernielen.'

Het lukt Jozef eindelijk een bos opzij te duwen en te kijken. Nee, Ruben huilt niet. Dat doet hij nooit waar anderen bij zijn. Maar hij schreeuwt wel.

'Ruben, hou je mond!' Het helpt niet. Er komt zo'n verschrikkelijk woord uit Rubens mond dat de buurman opeens ophoudt

met slaan. Hij gooit Ruben van zich af.

'Durf jij...?' begint hij. Hij maakt zijn zin echter niet af. Ruben heeft razendsnel de tak teruggepakkt en staat klaar om toe te slaan. 'Ja, kom maar hier! Dan sla ik je dood!' krijst hij. Hij ziet spierwit en trilt over zijn hele lijf.

Het lukt de buurman zich in bedwang te krijgen. Hij probeert verachtelijk te kijken, keert zich om en verdwijnt achter de schaapskooi.

Ruben komt naar Jozef toe en trekt de takkenbos opzij die hem beknelt. Hij kijkt hem heel even aan, schichtig, en gaat op de bos zitten, zijn hoofd in zijn handen.

Ze zitten er totdat opa achter de schaapskooi vandaan komt. Zijn gezicht staat ernstig. Ruben verstijft. Opa legt alleen zijn hand even op Rubens hoofd en zegt: 'Ik heb het in orde gemaakt, hoor, met de buurman. Helpen jullie even?'

Wat opa met de buurman besproken heeft, vertelt hij niet. Maar Jozef is zo opgelucht dat hij in z'n een-tje een niet al te zware takkenbos weer boven op de stapel tilt.

Tussen Ruben en buurman Ariël komt het niet meer goed. De buurman grijpt elke kans aan om te laten blijken dat hij Ruben veracht. Na het overlijden van vader wordt het nog erger. Voor vader keek de buurman nog wel een beetje uit, voor moeder niet. Bij elke ontmoeting vliegt het Jozef aan: Zal de buurman zijn mond houden? Zal Ruben zich kunnen beheersen?

Eén keer is Jozef erbij als het Ruben niet lukt. Het knalt er opeens uit, dat woord dat Jozef niet eens durft te denken en dat Ruben voor in de mond ligt als hij onrechtvaardig behandeld wordt. Dat woord waarop in de wet van God zo'n verschrikkelijke straf staat. De buurman is woedend. 'Goddeloze,' bijt hij Ruben toe. 'Jij hoort hier niet.'

In de loop van de jaren wordt iedereen bang voor Ruben, voor zijn plotselinge boosheid, die niemand begrijpt. Behalve opa. Die weet precies hoe je met Ruben om moet gaan. Wat is Jozef trots op hem! Nooit heeft de stad zo'n goede rechter gehad. Hij zit vroeg in de morgen al in de poort. Dan kan iedereen die de rest van de dag buiten op het veld moet werken, hem vooraf raadplegen.

Hij geeft raad aan een familie die niet weet hoe ze

»

Laurens Snoek uit Renswoude (1973) was twintig jaar godsdienstdocent aan het Van Lodenstein College en is nu lerarenopleider Godsdienst/Levensbeschouwing aan de CHE en docent catechetiek en kerkelijk onderwijs op de TUA. Hij schreef een navertelling van de Bijbel voor tien- tot veertienjarigen en verschillende boekjes en artikelen voor jongeren. De kerstvieringen op school en in de kerk waren vaak aanleiding tot het

schrijven van verhalen. De meeste daarvan zijn uitgegeven bij uitgeverij Den Hertog. Het begon allemaal met de (kerk)geschiedenislessen in de eerste jaren van zijn docentschap. 'Met een goed verhaal bereik je meer leerlingen dieper,' zo is zijn overtuiging.

-de erfenis moet verdelen. Hij spreekt recht als iemand gestolen heeft, of iets van een ander kapot heeft gemaakt. Hij bemiddelt als er ruzie is. Hij roept de mannen van de stad bij elkaar als er armoede dreigt of als er een roversbende in de buurt rondzwerft. En... hij ként iedereen.

De bom barst, acht jaar na de eerste botsing, op de laatste werkdag van een zeer warme week. Iedereen is moe en snakt naar de sabbat. Samen met nog een paar mannen en jongens uit de stad – buurman Ariël is er ook bij – werken Jozef en Ruben in een wijngaard buiten de stad. Ze hebben net met elkaar onder een afdak bij de wijngaardmuur gegeten en sloffen terug de wijngaard in.

'Hé Ruben, heb jij mijn mes nog?'

Ze draaien zich om en zien dat een van de jongens, Heber heet hij, onder het afdak is blijven staan en zoekend om zich heen kijkt.

Ruben voelt in zijn gordel en in de plooiën van zijn onderkleed. Hij vindt het mes niet. 'Ik had het je toch al teruggegeven?'

Heber haalt zijn schouders op. 'Ik kan het niet vinden.'

De mannen en jongens lopen allemaal terug naar het afdak.

'Waar had je je mes voor het laatst?' vraagt iemand.

'Vanmorgen heb ik het aan Ruben uitgeleend.

Daarna heb ik het niet meer gezien. Heb jij het echt niet meer, Ruben?'

Ruben schudt zijn hoofd en voelt nog eens. 'Voor het eten had ik het inderdaad nog,' mompelt hij.

'Ja ja,' klinkt het achter hem.

Met een ruk wendt Ruben zich om. 'Wat bedoel je?' schreeuwt hij.

'Rustig maar, mannetje,' zegt buurman Ariël. 'Ik heb al genoeg met jou meegemaakt. En waarom zou jij rechtvaardiger zijn dan een ander? Iedereen neemt

toch wel eens iets wat van een ander is?'

Even weet niemand wat hij zeggen moet. Dit is zo grof!

'Ruben, hou je in,' sist Jozef zijn broer toe. Hij grijpt Rubens arm, houdt hem tegen. Maar wat Ruben zegt, kan hij niet tegenhouden. Iedereen schrikt heftig.

De stilte die even valt, brengt Ruben tot zichzelf. Hij draait zich om en beent de wijngaard uit, stram van boosheid.

Jozef ziet hem pas weer als hij voor de rechter staat, voor opa dus. Dat krijg je als niemand moeite doet om twee rechters aan te stellen, denkt Jozef bitter.

Er is veel belangstelling. Ook Heber is erbij. Het mes heeft hij intussen gevonden.

Jozef vindt een plekje dicht achter Ruben. Diens gezicht kan hij niet zien, opa's gezicht wel. Het bestaat uit verdriet.

Opa heeft heel veel vragen gesteld. Aan Ruben, aan de getuigen, aan buurman Ariël vooral. Ruben heeft niet veel gezegd, de buurman des te meer. Jozef weet, zoals iedereen: hier is geen redden meer aan, zelfs niet voor zijn goede, wijze opa.

Ruben was na zijn uitbarsting regelrecht naar de vuilnisbelt gelopen aan de andere kant van de stad. Daar had hij een verzwakte zwerfhond gevangen en gewurgd. En toen de buurman aan het eind van de middag thuiskwam, bungelde aan zijn bovendorpel een dode hond.

Ziek vindt iedereen het, buurman Ariël het meest.

'Hoe is het mogelijk,' roept hij uit, 'dat iemand uit zo'n gezin tot zoiets in staat is. Geen enkel respect voor de ouderdom. Geen enkel gevoel voor reinheid. Mijn hele huis is verontreinigd. Hoe moet ik nu sabbat vieren?'

Zijn vinger priemt naar Ruben: 'Je lijkt wel een heiden, jij hoort hier niet.'

Het wordt stil. Alles is gezegd en het woord is nu aan opa. Lang blijft opa zwijgen. Dan richt hij zich, kijkt Ruben vast aan en spreekt: 'Mijn zoon, je bent zeer ernstig in overtreding geweest. Ik kan en wil niet anders dan rechtspreken, ook over jou. Ga, haal dat onreine dier, neem het mee naar buiten de stad en blijf daar. Voor jou is onder déze mensen,' hij wijst op de menigte, 'geen plaats meer.'

Alle ogen richten zich op Ruben. In die van de buurman ligt triomf.

'Kind des toorns,' bijt hij Ruben toe. Niemand spreekt hem tegen.

Jozef is de enige die naar opa kijkt: opa's stem klonk krachtig, maar zijn ogen huilen.

Die avond blijft Jozef buiten. Moeder doet geen moeite om hem binnen te krijgen. Ze is te zeer van slag en Jozef weet werkelijk niet hoe hij haar nu zou moeten troosten. Hij wacht tot ook in het huis van de buur-

man alles stil is. Dan verzamelt hij allerlei dingen die Ruben nodig zou kunnen hebben. 'Hij zal weten dat hij een broer heeft,' zegt hij steeds tegen zichzelf. Hij duwt zijn angst weg en loopt de stad uit. Hij hoeft niet te raden waar Ruben nu is. Ze hebben er samen vaak genoeg gespeeld. Maar hoe moet het verder met zijn broer? Die kan daar toch niet alleen blijven?

Zou het dan beter zijn als hij niet alleen bleef, vraagt hij zich opeens af. Vanaf dat moment lukt het hem niet meer die verschrikkelijke gedachte weg te dringen: Ruben hoort nu bij het uitschot, bij de verworpenen, bij de rovers die elkaar in hun verbittering opzoeken...

Hij schrikt. Ziet hij het goed? Is daar een gestalte voor het hol waar Ruben verblijft?

Hij legt alles wat hij meedraagt, onder een struik en sluipt verder.

Ja, daar klinkt een stem! Maar... dat is de stem van opa! Hoe kan dat nu?

'Ruben, ben je hier?'

Er komt geen reactie.

'Ruben!'

Weer geen antwoord, alleen een licht gestommel.

'Ruben, luister eens. Ik weet dat je hier bent. Ik weet wat je hebt gedaan. Ik heb mijn toorn uitgesproken en je veroordeeld.' Het klinkt als een snik.

'Onder de mensen van deze stad is voor jou geen plaats meer. Maar bij mij wel. Je zult weten dat je een opa hebt die jou nooit vergeet.'

Het blijft helemaal stil in het hol. Ruben komt niet tevoorschijn.

'Hier ligt van alles voor je: een mantel, eten, drinken, een flesje olie. Als ik het in orde heb gemaakt, kom ik je weer halen.'

Opa draait zich om en wandelt terug naar de stad, het hoofd gebogen.

'Ruben,' zegt Jozef zacht.

Weer gestommel. Nu komt Ruben wel naar buiten.

Hij kijkt Jozef aan met grote, verbaasde ogen.

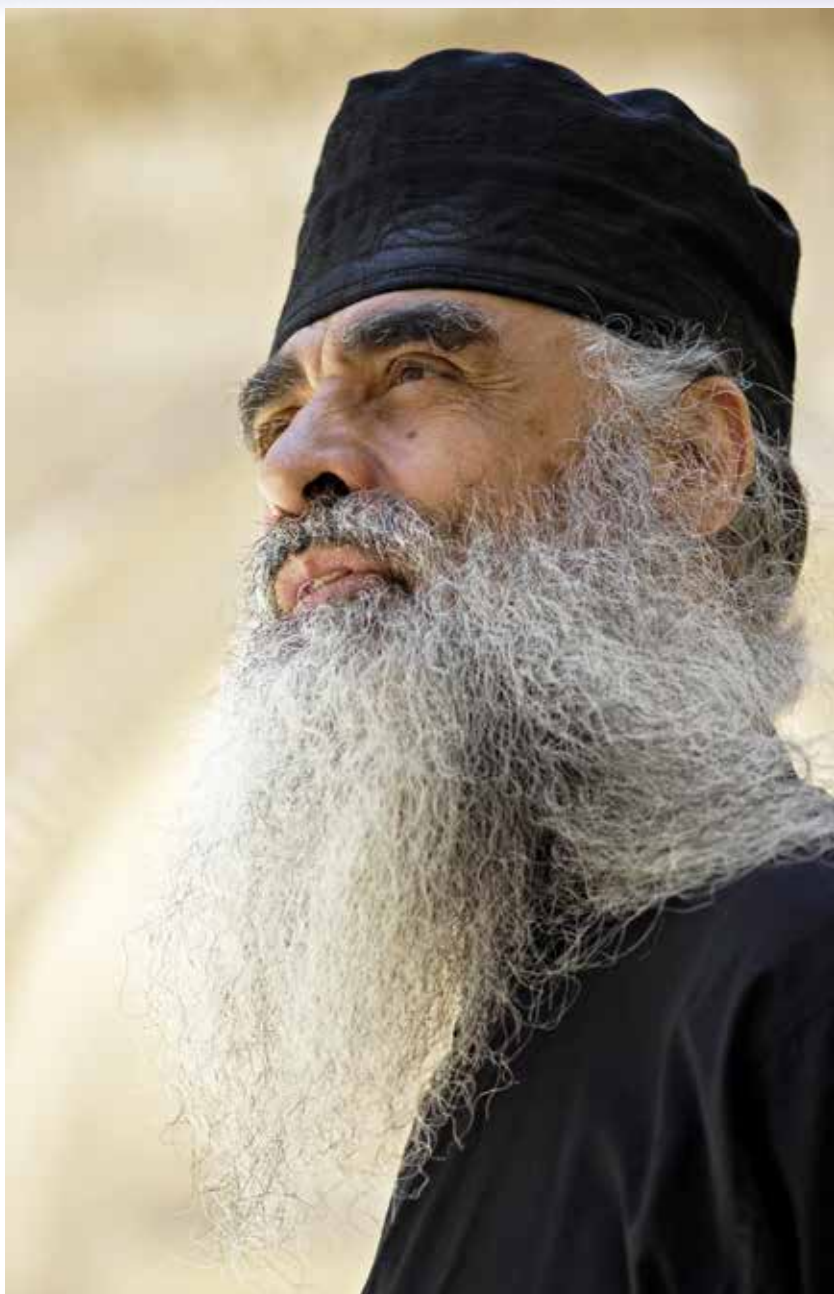
'Snap jij dat nou, Jossi? Hij kwam zelf! Hij kwam zélf! Hij grijpt Jozef bij zijn arm en schudt hem heen en weer. 'Jossi, hij kwam zelf! Snap jij dat?'

Opa's bezoek aan Ruben loopt uit op een rel in de stad. Hij kan natuurlijk geen rechter blijven.

'Het was een fijne rechter, hoor,' zeggen de mensen. 'Maar een rechter die op zoek gaat naar mensen die hij zelf veroordeeld heeft, die verworpenen zelfs terug wil halen, nee, die is niet te vertrouwen. Hij is blijkbaar een van hen.'

'Nu is alles voorbij,' zegt de buurman tegen hen, als de steen het graf gesloten heeft.

'Gelukkig wel,' denkt Jozef. 'Ik mis hem nu al, maar hij hoeft niet meer te lijden onder de schande die de mensen hem aandeden. En Ruben is op zijn begra-

Nooit heeft de stad zo'n goede rechter gehad als de opa van Jossi. Hij zit vroeg in de morgen al in de poort.

fenis geweest, hoe de mensen ook keken.'

Pas als iedereen van het graf is weggegaan, draait Ruben zich naar Jozef toe en zegt, zachter dan verwacht:

'Jossi, onder die mensen is voor mij geen plaats. Dat hoeft ook niet meer. Ik hoor nu bij anderen, bij makers die ook veroordeeld zijn. Altijd als opa weer bij ons was geweest, vroegen ze aan mij: "Ruben, wat is er met die opa van jou aan de hand? Hij was toch onze rechter?" Straks zullen ze het weer vragen. Ze staan daar achter die heuvel op me te wachten. En dan zal ik voor de zoveelste keer zeggen: Jongens, ik snap er niks van. Maar één ding weet ik: hij kwam zelf. Hij was dus een van ons!'

Dan loopt Ruben, zonder te groeten, weg. ■

PROJECT
10 27
EN JE DIERSTE ALS JEZELF

GEZONDHEIDSZORG IN ARME REGIO VAN ETHIOPIË

Collecte voor het werelddiaconaat | KERST 2020

Uw gift is welkom op NL29 INGB 0000 0280 16
t.n.v. Project 10 27 o.v.v. Gezondheidszorg Ethiopië
Voor meer informatie; www.project1027.nl

voor een christelijke stem
in het Europeparlement

Doe mee en volg
Bert-Jan Ruissen

ECR EUROPEAN CONSERVATIVES AND REFORMISTS GROUP

SGP lid Europeparlement

Website: www.ecrgroup.eu | Website: www.bertjanruissen.nl
Twitter: @ecrgroup | Twitter: @hjaruissen
Facebook: ECRgroupEU | Facebook: Bert-Jan Ruissen SGP

De Waarheidsvriend

Actie
4 maanden voor €10

Behoeftte aan toerusting en bezinning?

Neem een jaarabonnement voor slechts € 49 en ontvang De Waarheidsvriend twee maanden gratis. Of vraag een cadeau-bon aan en schenk een jaarabonnement.

Ga naar www.dewaarheidsvriend.nl/word-abonnee of bel ons op 055-5766660.

Wij wensen u, mede namens de overige duizenden abonnees, veel leesgenoegen toe.

KOOLBOEKEN december

AANBIEDINGEN
op alle boeken 50% korting

1200 titels tegen speciale prijzen
in de winkel 10% extra kassakorting
WEG is WEG - Op is OP

NU VOORDELIG BOEKEN KOPEN
KOOLBOEKEN EDERVEEN

Hoofdweg 204
Telefoon 06 51216184
www.koolboeken.nl

VAN STAVEREN
Begrafenisverzorging

Sumatrastraat 11
2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar
(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begrafenissen
www.vanstaverenbegrafenisverzorging.nl

PASTORAAL
DIACONAAL
CENTRUM

de Herberg

Mens in relatie

Rust en herstel
Verdieping en perspectief
Godsvertrouwen en overgave

Voor pastorale begeleiding aan mensen die God en zichzelf zijn kwijtgeraakt

www.pdcdeherberg.nl 026 33 42 225

Strijdend Kind

Wat kan ik verlangen naar een *Festival of Lessons and Carols*. Dat is in mijn geval niet zo verbazingwekkend, want ik zou hier zelfs voor te porren zijn op een snikhete zomerdag. Maar in deze donkere december, die ook weinig lichtpuntjes heeft wat betreft zang- en concertmogelijkheden, wordt het reikhalzend uitzien enkel groter.

Met heimwee denk ik terug aan de kerstconcerten die ik de laatste jaren gehad heb met Marcantus, een kamerkoor uit Houten. Een mooie, (k)oude kerk. Publiek met jassen aan op harde, koude bankjes. Brandende kroonluchters. Een kerststal in het koor van de kerk. Wind (en het liefst sneeuw) giert om de kerk. Een prachtig orgel. Samen zingen, samen verwachten. Hemel en aarde stemmen met elkaar in.

Dit riekt wellicht naar ontorechte kerstromantiek. Ook de teksten van kerstliederen zijn soms zeker (te) romantisch te noemen. Maar de goede verstaander beluistert in veel carols iets ernstigs. De reden waarom het Kind naar de aarde moest komen, is niet bepaald rooskleurig. De omstandigheden waarin Hij kwam, niet bepaald gepast. Hoe wij Hem verwelkomen, niet bepaald om over naar huis te schrijven.

We zongen vorig jaar een prachtige carol van James Whitbourn: *The Magi's Dream*. Meerdere keren heb ik het geluisterd met de kinderen. Samen luisteren. Waar gaat het over, wat hoor je? Samen luisteren en uitbeelden. Ze voelden het haarfijn aan: met Kerst gebeurt er iets spannends! Het lied begint met Bethlehem bij nacht, waar Maria en Jozef uitgeput zijn door het wonder dat ze meegemaakt hebben. De muziek klinkt lieflijk, zacht en verwonderd. Herders komen om Hem te aanbidden. Wijzen van ver komen om Hem te aanbidden. Herodes die zegt Hem te willen aanbidden. Maar dan worden de magiërs gewaarschuwd in een droom: neem een andere terugweg!

Het lied laat horen dat Kerst geen feest van zoetsappigheid is, maar dat er een strijd wordt geleverd tussen goed en kwaad. Het kwaad wil het goede om zeep helpen. Een oneerlijke strijd, zou je zeggen. Wie vecht er nu met een baby? Maar Hij strijdt en overwint door niet-strijden. Door onbaatzuchtig liefhebben.

Teksten van kerstliederen zijn soms zeker romantisch te noemen, maar de goede verstaander beluistert in veel carols iets ernstigs

Dr. Elsbeth Visser-Vogel is senior docent en onderzoeker bij de Christelijke Hogeschool Ede.

Licht vanuit de apocriefen

Tekst: dr. A.A.A. Prosman

Wat hebben we aan de apocriefe boeken en wat doen we ermee? Bijbelwetenschapper dr. Sam Janse schreef erover in *Onderweg*. Ik kan slechts een paar fragmenten uit dit boeiende artikel aanhalen. Vooral is het deel interessant over de messiasverwachting in de apocriefe (of: deuterocanonieke) boeken.

Onderweg (1)

Augustinus vond dat de apocriefen in de Bijbel thuis hoorden. De Reformatie was kritischer. Desondanks hebben ook de Statenvertalers ze niet uit de Bijbel verwijderd, maar achterin een bescheiden plek gegeven, zij het met een 'Waerschouwinghe' om duidelijk te maken dat ze niet gezaghebbend zijn. De 'NBV met deuterocanonieke boeken' staat dus in een oude en eerbiedwaardige traditie. (...)

Hebben we iets aan de kennis van de apocriefen bij het lezen van de canonieke boeken? Zeker. Neem Johannes 10:22 over het feest van de Tempelwijding. Vanuit de canonieke boeken komen we er niet achter wat dat is. Maar dat verandert als we de boeken van de Makkabeeën lezen en ontdekken dat het hier gaat om de bevrijding van Jeruzalem door Judas de Makkabeeër. Hij liet het Zeusbeeld uit de tempel verwijderen en het godshuis opnieuw inwijden (1 Makkabeeën 4:59). Als Jezus spreekt over de 'verwoestende gruwel' (Marcus 13:14) gaat het over dezelfde geschiedenis. Die uitdrukking vinden we eveneens in Daniël 11:31. Afgezien daarvan geldt ook voor de tweede helft van Daniël (hoofdstuk 7-12) dat de tekst onbegrijpelijk blijft als we de boeken van de Makkabeeën niet raadplegen.

Dit feest van de Tempelwijding vierden de Joden in Jezus' tijd en ongetwijfeld vertelden ze het verhaal ervan door, zoals dat ook met Pesach en het Loofhutenfeest gebeurde. Jezus was dus met dit verhaal bekend. Dat betekent dat de apocriefen ons dichterbij de wereld kunnen brengen waarin Jezus leefde. (...) Ook over Jezus' messiasschap valt vanuit de apocriefe boeken licht. Het is best schokkend dat deze verzameling (zo'n 150 hoofdstukken) nergens spreekt over een messias die moet komen. Er is wel messiaanse verwachting, bijvoorbeeld aan het eind van het boek Tobit, maar in het plaatje van de grote toekomst die van Godswege verwacht wordt, wordt de messias niet getekend. We kunnen natuurlijk zeggen: weer een bewijs dat deze boeken apocrief zijn en niet geïnspireerd door de Geest. We kunnen ook de conclusie trekken dat de messiasverwachting in de tijd voor en van Jezus niet zo duidelijk aanwezig was als de christelijke theologie heeft aangenomen. Het is trouwens

niet zo moeilijk om ook een reeks canonieke boeken te noemen zonder messiasverwachting: Ester, Job, Spreuken, Prediker, Hooglied enzovoort.

Het blijkt dat in 1 Makkabeeën Judas de Makkabeeër messiaanse trekken vertoont. Hij is de vrijheidsstrijder die het lukt om de overheerser te verjagen en Israël zijn eigen tempeldienst weer terug te geven. Toch staat Judas de Makkabeeër niet model voor de Bevrijder van het Nieuwe Testament.

Als we de bronnen willen opsporen waaraan Jezus zich gelaafd heeft, komen we eerder uit bij het boek

Dr. Janse

Daniël. Dat is een apocalyptisch boek. Dat wil zeggen: het gaat over het wereldeinde. De nood is hoog en zal nog erger worden. De onderdrukking neemt toe. Het is de gemakkelijkste weg om mee te doen met de machtigen en de meesten (Daniël 1) en te buigen voor het beeld (Daniël 3), maar het komt

aan op standvastigheid in de strijd tegen de machten van het kwaad en de dood. Dan zal op het beslissende moment het koninkrijk komen als een steen uit de bergen, 'zonder dat er een mensenhand aan te pas kwam' (Daniël 2:34). Dat is de verkondiging van Jezus.

Nu hoort Daniël bij de canonieke boeken en het lijkt alsof we de apocriefen op dit punt wel kunnen missen. Toch geeft het boek 1 Makkabeeën juist meer reliëf aan Jezus' weg en de keuzes die Hij maakte. Jezus had ook voor de lijn van 1 Makkabeeën kunnen kiezen. Dan was hij misschien een succesvolle aanvoerder van de opstand tegen de Romeinen geworden. Maar het ging Jezus om iets anders. Het ging Hem niet om geweld, maar om dat koninkrijk waar Daniël het al over had. Waar geen mensenhand aan te pas komt. Als we de apocalyptische rede van Jezus uit Marcus 13 lezen, voelen we de verwantschap met de wereld van Daniël. God zal op zijn tijd dat koninkrijk brengen en van ons wordt alleen gevraagd trouw te zijn aan Hem. Juist omdat er een alternatief was (Judas Makkabeüs, de latere zeloten), krijgt Jezus' keuze diepte. Het is zoals artikel 6 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis over de apocriefen zegt: we kunnen ervan leren.

Onderweg (2)

Het volgende onderdeel van deze 'Uit de pers' heeft

geen verband met het bovenstaande. Het gaat over het overlijden van een bekend theoloog. Op 7 november overleed prof. dr. Jochem Douma. Prof. Douma publiceerde veel over ethische onderwerpen en dat deed hij verschillende keren in samenwerking met een andere hoogleraar die veel invloed had: de christelijke gereformeerde dr. W.H. Velema. In *Onderweg* schreef ds. Joost Smit een artikel waarin hij persoonlijke ervaringen memoreert uit de tijd dat hij nauw met Douma samenwerkte.

Vanaf 1970 heeft Jochem Douma een stempel gedrukt op de predikanten binnen die kerken. En ik ben daar één van. De eerste colleges gingen over het overzicht in de theologie en de samenhang tussen de verschillende vakken. Het is niet vreemd dat dit onderdeel bij Douma in goede handen was. Als geen ander kon hij verbanden leggen en overzicht bewaren. Dat ging zover dat hij tijdens mondelinge tentamens met een oor naar jouw antwoorden luisterde, terwijl hij met een ander oog een interessante schaakmatch volgde. (...)

Kampen leefde als universiteit in die jaren '80 in een isolement. Er was weinig contact met andere instellingen. Douma had een groot netwerk buiten de GKv. In de afgelopen week is zijn werk voor de VBOK geroemd. Maar ook met vakgenoten buiten Kampen had hij regelmatig contact. Als assistent plukte ik daar ook de vruchten van.

Soms leidde dat tot bizarre situaties. Zo stuurde hij mij een keer naar een collegiaal overleg van Nederlandse ethici omdat hij zelf geen tijd had. Ik zat daar aan tafel met Heleen Dupuis en Gerrit Manenschijn

en vertegenwoordigde de TU Kampen (Broederweg). Dat was spannend en interessant tegelijk. Pas later besepte ik dat dit ook wel schofferend was naar die groep van hoogleraren om een student te sturen. (...) Met het meeste plezier denk ik terug aan de reizen die we samen maakten. Dat heeft mijn horizon echt verruimd. Een enkele keer waren we echt op tournee. Ik reed, terwijl Douma zijn stukken doornam of drukproeven corrigeerde. Zo reden we een keer naar Rolduc, het seminarie van bisschop Gijssen. Daar werd Douma met alle egards ontvangen door de docenten en priesterstudenten om zijn visie te geven op het thema natuurlijke ethiek. Als gereformeerd theoloog stond hij daar gereserveerd tegenover, omdat het tweede boek van de Godskennis, de heilige Schrift, daar een marginale rol in speelt. Maar het gesprek verliep prima, in mijn herinnering was het een debat tussen Douma en dr. Wim Eijk, de latere aartsbisschop. (...) Toen hij in de jaren '80 een keer ziek was, sprak hij met mij over de dag dat hij het hoofd zou moeten neerleggen om naar God te gaan. Op een manier die zo veel rust en vertrouwen uitstraalde dat ik het nu nog weet. En met die gedachte luisterde ik op donderdag 12 november naar de begrafenisdienst. Daar klonk de melodie van Psalm 43:

*Dan ga ik op naar uw altaren,
tot U, o Bron van zaligheid.
Dan mag mijn ziel uw heil ervaren.
En dankbaar ruisen alle snaren
voor U die al mijn vreugde zijt
en eind'loos mij verblijdt. ■*

Dr. A.A.A. Prosman
uit Amersfoort is
emeritus predikant.

Boekaankondigingen

Maarten Luther

Als goud door vuur beproefd.

Uitg. Den Hertog, Houten; 190 blz.; € 20,90.

In onze taal verscheen nauwelijks nog iets van

Luthers preken over de eerste brief van Petrus uit 1522.

Deze bloemlezing bevat zestig door H.C. van Woerden vertaalde aansprekende preekfragmenten van elk drie bladzijden.

Thomas Watson

De enige Medicijnmeester.

Uitg. Den Hertog, Houten; 89 blz.; € 13,50.

Twee overdenkingen over Lukas 5:31 (Die gezond zijn hebben de Medicijnmeester niet nodig...) van de hand van de zeventiende-eeuwse puriteinse prediker Watson.

Ruth Schwenk

Happy mom.

KokBoekencentrum uitgevers, Utrecht; 211 blz.; € 17,99.

Een boek dat bedoeld is om vrouwen 'te laten groeien in hun moederschap'. De auteur wil laten zien dat God 'het moederschap en je kinderen gebruikt om jou te vormen'.

Elsbeth Gruteke

Vertrouwen. De lessen van Paulus.

KokBoekencentrum uitgevers, Utrecht; 78 blz.; € 11,99.

Ds. Gruteke uit Zeewolde, ooit bekend als EO-presentator, biedt acht bijbelstudies over de brief aan de Filippijzen, een brief die vrouwen in God en in elkaar thematiseert.

Elizabeth Musser

Het beloofde land.

KokBoekencentrum uitgevers, Utrecht; 396 blz.; € 23,99.

Musser, een bekend auteur die al elf romans schreef en die typeert als 'entertainment voor de ziel', laat in dit verhaal drie vrouwen op de pelgrimsroute naar Santiago elkaar ontmoeten. Onder hen Abbie, die haar huwelijk redde wil.

George Harinck (red.)

Bram. 100 jaar Abraham Kuiper

Uitg. Vuurbaak, Amersfoort; 68 blz.; € 7,99.

Onder hoofdredactie van prof. George Harinck verscheen *Bram*, het eerste magazine over Abraham Kuiper, omdat zijn leven en persoon nog altijd boeien. Met medewerking van minister Hugo de Jonge, prof. Beatrice de Graaf en veel anderen.

Ds. W.A. Zondag

Ons goddelijk beroep. Bijbels denken over werk in 52 overdenkingen.

Uitg. Den Hertog, Houten; 164 blz.; € 13,90.

Ds. Zondag, predikant van de gereformeerde gemeente van Dordrecht, laat zien hoe in de Bijbel werkgeverschap en werknemerschap door godvrezende mensen uitgeoefend werd. Hij probeert een toespitsing te maken naar onze hedendaagse werkomgeving. Een uitga-ve in samenwerking met de RMU.

PJV

Ontdek het RD gratis

Kies de krant die bij u past

RD Compleet

2 weken gratis

- ✓ Twaalf keer de krant op de mat.
- ✓ Inclusief RDMagazine.
- ✓ Onbeperkt toegang tot RD.nl en digitale krant.

RD Zaterdag

Een maand gratis

- ✓ Op zaterdag de krant op de mat.
- ✓ Inclusief RDMagazine.
- ✓ Onbeperkt toegang tot RD.nl en digitale krant.
- ✓ Na gratis periode drie maanden voor slechts € 3,- per week.

RD Digitaal

Drie maanden gratis

- ✓ Onbeperkt toegang tot RD.nl en digitale krant.
- ✓ Na gratis periode drie maanden voor € 2,50 per week.

Regel het snel online

rd.nl/waarheidsvriend of scan de QR-code

Globaal bekeken

Redactie: J. van der Graaf

Wekenlang was haar portret te zien op affiches van de tentoonstelling 'Bij ons in de Biblebelt'. Peter Dillingh schrijft in *Kerk op Dordt* over de afkomst van Corrie Blankenstijn-Morée. 'Oefenen':

"Wie van de ouden in onze streken herinnert zich niet den eenvoudigen, godzaligen Urbanus, uit Gouda. De man was blind; maar wat had hij een helderen blik in de bevin-ding en ook in de Waarheid", schreef G. Bos in september 1984 in De Wekker.

Frederik Urbanus (1792-1877) was sjouwer bij 's Rijks magazijnen van militaire kleding en uitrusting in Delft. Hij was slechtiend en schrijven kon hij niet. Met zijn vrouw Janna Zwaanswijk (1798-1847) scheidde hij al in 1835 van de Hervormde gemeente. Omdat er nog geen Afscheiden gemeente was in Delft, sloten ze zich aan bij de gemeente in Schiedam. Daar werd hij in juni 1837 gekozen als ouderling.

Een predikant was er nog niet. Daarom werd Urbanus aangesteld om catechisatie te geven. Ook trad hij op als oefenaar, niet alleen in Schiedam, maar ook in Rotterdam en Dordrecht. Ook de Afscheiden gemeente in Dordrecht (in het Kromhout) had voor 1841 nog geen eigen predikant.

De kerkenraad van Schiedam sprak in februari 1838 over het werk van Urbanus buiten de eigen gemeente. De kerkenraad vond "geen grond in Gods Woord om hem zulks te beletten". Urbanus verklaarde "dat hij uit- en inwendige roeping heeft". De provinciale vergadering drong erop aan dat hij examen zou doen. Dat deed hij niet. Hij onttrok zich aan de gemeente in Schiedam en bleef optreden als oefenaar. In 1849 werd hij bevestigd als lerend ouderling van de Kruisgemeente in Gouda, waar hij "met leer en leven de gemeente bouwde en velen ten zegen was, terwijl de banden der liefde en des Geestes ons omstrengelden".

Urbanus' achter-achterkleindochter Corrie Blankenstijn-Morée (1927) was vorig jaar icoon van de tentoonstelling 'Bij ons in de Biblebelt.' Zij hoort al negentig

Blankenstijn-Morée

jaar bij de Gereformeerde Gemeente in Dordrecht, die deze maand negentig jaar bestaat. Vanaf 1930 kerkten haar ouders uit Grootte Lindt in Dordt. Vanaf deze plaats een hartelijke gelukwens aan de broeders en zusters die sinds 1977 kerken in de Julianakerk – en in het bijzonder aan zr. Blankenstijn!

...

In *Kontekstueel* (tijdschrift voor gereformeerd belijden nú) geeft ds. P.L. de Jong zijn terugtreden aan als dienstdoend predikant:

Op 1 september jongstleden trad ik terug als dienstdoend predikant. Na 46 jaar. Afscheid nemen en je toga uittrekken in deze coronatijd voelt bevrijdend, maar heeft ook iets wrangs zoals al veel collega's dit jaar hebben ondervonden. Natuurlijk dank je God – altijd geholpen, je hebt het overleefd – maar het doet pijn na bijna een halve eeuw inzet de kerk als het ware te zien verdwijnen in de avondmist. Mijn toga is versleten. Nog steeds dezelfde als ik kocht in 1973 bij de Fa. Jörg in de Schoutenstraat, vlakbij de universiteit. Mijn vrouw wil hem allang niet meer opknappen, omdat ik vaker geld kreeg voor een nieuwe, maar die niet aanschaftte. Gelukkig was er altijd wel een mevrouw in de gemeente die mijn toga renoveerde. Ook Theo, met een moslimnaaiatelier in de Nieuwe Binneweg, waagde zich er een keer aan, hoewel hij het als een heilige en dus riskante klus inschaalde. En wat nu? Een beetje helpen hier, en voorgaan als het niet te donker is en je nog een beetje stem hebt. En verder weet je het nooit. In Londen in het Missionary House stond een keer een oude dame, Jane, met haar koffer te wachten bij de receptie om weg te gaan:

Ik vroeg: 'Jane, waar ga je naar toe?'

'Ik ga naar huis,' zei ze.

'Naar huis?'

'Terug naar het dorp waar ik vandaan kom. Ik ben nu 81, heb heel mijn leven missionair werk gedaan in de stad. Veel kinderwerk, jongeren, zondagschool. Ik stop, ik ga nu naar huis.' Ik viel even stil. Ze keek me aan en zei toen: 'But you never know what the Lord has in mind on the next corner.' Dat weet je inderdaad nooit.

Bondsnieuws

'In de kerk, bij God' opnieuw herdrukt

Vanwege de bezinning op het eigene van de eredienst in kerkenraden en gemeenten is het een mooi bericht om hier te delen: vorige week verscheen de vijfde druk van *In de kerk, bij God. Aspecten van de reformatische eredienst*.

Deze uitgave belicht niet alleen de onderdelen van de kerkdienst, maar gaat ook in op actuele vragen. Richten we ons op doelgroepen in de kerkdienst? Hoe vormt een kerkenraad een visie op de muziek in de eredienst? Welke stijl

past bij de eredienst? In hoeverre is de vormgeving van de kerkdienst door onze cultuur gestempeld? In al deze vragen beseffen we dat de sleutel voor het verstaan van de eredienst ligt in het besef dat de heilige God Zich genadig tot mensen richt. God is de Eerste. Hij roept mensen in Zijn huis, om (Ex. 25:22) 'met u (te) spreken over alles wat Ik u (...) gebieden zal'. Voor bespreking in kringen en kerkenraden zijn gespreksvragen toegevoegd.

In de kerk, bij God verscheen onder redactie van P.J. Vergunst. Medewerking verleenden

onder meer dr. M. van Campen, ds. C.H. Hogendoorn, ds. J.C. Schuurman, ds. L.W. Smelt, ds. A. Visser en prof. dr. W. van 't Spijker. De uitgave verscheen bij uitg. Groen te Heerenveen, telt 144 blz. en kost € 13,99. Verkrijgbaar in de (christelijke) boekhandel.

Laatste nummer van *De Waarheidsvriend* in 2020

Nu onze abonnees vandaag het kerstnummer ontvangen, zal *De Waarheidsvriend* volgende week niet verschijnen. Het laatste nummer van dit jaar verschijnt DV op dinsdag 29 december, het eerste nummer van 2021 op 7 januari.

Ontvangen giften en collecten

Met dankbaarheid verantwoorden we de volgende giften en collecten, die we over de periode 19 november tot en met 9 december ontvingen.

Collecten (algemeen werk)

Herv. gem. Meteren € 125,00; herv. gem. Elim 't Harde € 415,72; herv. gem. Sliedrecht € 65,00; Totaal € 605,72.

Leerstoelfonds

Herv. gem. IJsselstein € 265,80; herv. gem. Eben-Haëzer, Amstelveen € 400,00; herv. gem. Harderwijk € 191,20; herv. gem.

Hellouw € 131,90; herv. gem. Veenendaal € 2.470,65; Stichting Newgate Fonds € 100,00; herv. gem. Montfoort € 300,00; herv. gem. Nieuwe Tonge € 2.500,00; herv. gem. Middelharnis € 250,00; herv. gem. Genemuiden € 1.500,00; herv. kerkelijke vereniging Waarheid en Vrede, Dordrecht € 250,00; Totaal € 8.359,55.

Studiefonds

Herv. gem. Bergambacht € 4,50; herv. gem. Harderwijk € 153,49; herv. gem. Bleskensgraaf € 7,50; herv. gem. Wekerom € 617,06; herv. gem. Nieuwerkerk aan den IJssel € 2,86; herv. gem. Middelharnis € 250,00; herv. gem. Putten € 1.030,38; herv. gem. Nieuwe Tonge € 2.500,00; Totaal € 4.565,79.

Steunfonds

Herv. gem. Eben-Haëzer Amstelveen € 400,00; herv. gem. Genemuiden € 300,00; herv. gem. Wapenveld € 250,00; herv. gem. Nieuwerkerk aan den IJssel € 452,85; herv. gem. Middelharnis € 750,00; Totaal € 2.152,85.

Giften

Herv. gem. Doornspijk € 250,00; Willy Blokland Stichting € 250,00; Totaal € 500,00.

We ontvingen totaal € 16.183,91. Hartelijk dank voor uw/jouw betrokkenheid bij het

Kerstactie

IK WAS IN DE GEVANGENIS EN U BENT BIJ MIJ GEKOMEN. MATTHEÛS 25:36

Het Evangelie voor gevangenen in **Albanië**

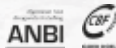

In Albanië kan je voor een kleine fout of na een valse beschuldiging jaren in de gevangenis belanden. Vaak duistere plekken waar de omstandigheden verschrikkelijk zijn. Onze partner in Albanië is **in steeds meer gevangnissen pastorale zorg en kerkdiensten gestart**. En de boodschap van hoop en vergeving werkt door: levens veranderen.

Voor € 12,50 kan een gevangenispastor een dag aan het werk.

Voor € 15 helpt u het gezin van een gevangene een week aan eten.

Geef via NL91 INGB 0690 7624 45 of gzb.nl/kerstactiealbanie

Ilir Qelemeni helpt ex-gevangenen

Scan de QR-code en geef direct

werk van de Gereformeerde Bond. Het IBAN-nummer luidt NL98INGB0000138421 t.n.v. Gereformeerde Bond te Apeldoorn. Wilt u de bestemming van uw bijdrage en woonplaats duidelijk vermelden?

L.P. de Wit

Actie over cadeau-abonnement op *De Waarheidsvriend* verlengd

In het najaar is met een bijgevoegd formulier in het themanummer 'Belijdenis doen, waarom zou ik?' een actie gehouden voor cadeau-abonnementen op *De Waarheidsvriend*. Vanwege de grote respons willen wij deze actie verlengen en de mogelijkheid bieden om voor vier maanden (€ 10) iemand een

cadeau-abonnement te schenken of jezelf cadeau te doen.

Wie dit voor 31 december laat weten, krijgt zelf (of degene aan wie het abonnement geschonken wordt) de eerste vier maanden van 2021 *De Waarheidsvriend* toegestuurd. Het zou mooi zijn om een cadeau-abonnement te schenken in het nieuwe jaar aan een zoon/ dochter, een kleinkind, een vriend(in) of een

nieuw aangetreden kerkenraadslid. Van harte aanbevolen!

Opgave via www.dewaarheidsvriend.nl/ aanbieding, mail naar voorlichter@gereformeerdebond.nl of bel 06-12659808.

Wijzigingen adresboekje

Ds. M.J. Tekelenburg, Monster (pag. 16) is verhuisd naar Tapijtschelp 28, 2681 DP Monster; tel. 0174-288782, mjtekelenburg@solcon.nl.

Ds. G. Timmer heeft afscheid van Twijzelerheide (pag. 21) genomen en is verhuisd naar Obe Postmastrjitte 4, 9291 GH Kollum; tel. nummer blijft: 0511-722102, het emailadres is gewijzigd in g.timmer@knid.nl.

Kerknieuws

Aangenomen naar:

Dwingeloo (geref. kerk), prop. M. de Jager te Groningen, die bedankte voor Siddeburen; Beirut, Libanon (als predikant met een bijzondere opdracht, namelijk theologisch docent aan het Arab Baptist Theological Seminary, beroepen door de synode ten behoeve van de GZB), prop. C. van der Knijff te Rotterdam; Barneveld (wijk 5), A. Bloemendal te Edeveen.

Bedankt voor:

Putten (wijk 2), D. Jongeneel te Katwijk aan Zee; Zegveld, G.C. Bergshoeff te Scherpenzeel; Amstelveen-Buitenveldert (wba), J.K.M. Gerling te Wapenveld.

Ds. E. Versluis niet meer verbonden aan Sint Annaland

Door een beslissing van het generale college voor de ambtsontheffing is ds. E. Versluis met ingang van 1 januari 2021 losgemaakt van de hervormde gemeente te Sint Annaland. Ds. Versluis was sinds 18 september 2005 verbonden aan deze gemeente. Daarvoor diende hij de gemeente van Molenaarsgraaf. Inmiddels is ds. Versluis verhuisd naar Nunspeet en werkzaam als pastoraal werker in de hervormde gemeente te Harderwijk, in de wijkgemeente die ds. J.W. van Bart dient.

Ds. G. Voordijk 85 jaar

Ds. G. Voordijk werd vijfentachtig jaar geleden, op 16 december 1935, in Oud-Beijerland geboren. Hij studeerde theologie in Utrecht en werd in 1964 bevestigd in zijn eerste gemeente, Mastenbroek. In 1968 vertrok hij naar de hervormde gemeente van Oldebroek, die hij tot zijn emeritaat in 1997 gediend heeft. Na zijn emeritaat heeft ds. Voordijk bijstand verleend in het pastoraat in de Grote Kerkgemeente van Zwolle. Naast het werk in de gemeente was ds. Voordijk bestuurslid van de Bond van Hervormde Mannenverenigingen op gereformeerde

grondslag. Ook had hij zitting in de stichtingsraad van de Evangelische Omroep.

Ds. H.J. Lam 40 jaar predikant

Veertig jaar geleden, op 21 december 1980, werd kand. H.J. Lam als 24-jarige in Sommelsdijk predikant, als geestelijk verzorger bij de Hervormde Diakonale Gezondheidszorg. Twee jaar later werd hij verbonden aan de hervormde gemeente van Nieuwe Pekela.

Ds. Lam

Daarna diende hij de hervormde gemeenten van Harderwijk, Den Ham, Nieuwerkerk aan den IJssel, Ridderkerk, Veenendaal (geestelijk verzorger De Engelenburgh) en ten slotte sinds 2018 de gemeente van Werkendam. Ds.

Lam was van 1998 tot 2014 lid en van 2007 tot 2012 voorzitter van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond. In 2005 schreef hij over de prediking de brochure 'Naar Christus toe'. Ook heeft hij enkele andere publicaties op zijn naam staan.

Dr. H. van den Belt 25 jaar predikant

Tweede Kerstdag 1995, een kwarteeuw geleden, werd in Oud-Alblas kand. H. van den Belt uit Nieuw-Lekkerland in het ambt van predikant bevestigd. Hij was toen 24 jaar. Daarna is het nog maar een keer gebeurd in de kring van de Gereformeerde Bond dat iemand zo jong predikant werd. Vroeger kwam dat meer voor. Na Oud-Alblas diende ds. Van den Belt de hervormde gemeenten van Delft en van Nijkerk. In 2006 promoveerde hij in Leiden tot doctor in de godgeleerdheid op een proefschrift over de autoriteit van de Heilige Schrift. Dr. Van den Belt werkte van 2008 tot 2012 namens de Gereformeerde Bond aan de Rijksuniversiteit van Utrecht als universitair docent 'Gereformeerde godgeleerdheid'. Vanaf 2012 tot halverwege 2019 was hij bijzonder hoogleraar aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Inmiddels is hij

aan de Vrije Universiteit bijna twee jaar hoogleraar Systematische theologie op een voor de helft door de Gereformeerde Bond gefinancierde leerstoel. Van 2006 tot 2016 was hij lid van het hoofdbestuur van de SGP.

Platform #Nietalleen start campagne

Het platform #Nietalleen start een gezamenlijke campagne: 'Je hoeft het niet alleen te doen!' In de maand december bieden deelnemers een teken van licht aan in de vorm van een kaarsje met daarbij een klein gebaar, zoals een kopje koffie, een uitnodiging voor een maaltijd of praktische hulp. Op nietalleen.nl zijn hiervoor gratis kaartjes en kaarsenwikkels te bestellen die ieder met een kaars of iets lekkers kan uitdelen in zijn wijk. De campagne inspireert mensen om zelf een initiatief te starten, maar sluit ook goed aan bij bestaande initiatieven. De droom van de initiatiefnemers is dat niemand zich alleen voelt in deze tijd en dat het hele land 'je hoeft het niet alleen te doen' zal horen.

#eenkleingebaar

De campagne 'Je hoeft het niet alleen te doen' sluit aan bij de overheids campagne #eenkleingebaar, die ook deze maand gehouden wordt. #eenkleingebaar is een nationale beweging, aangejaagd door vrijwilligersorganisaties Humanitas, Nationale Vereniging de Zonnebloem, Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk, Stichting Present en '#Niet Alleen'. Steeds meer organisaties, mensen, instellingen en initiatieven sluiten zich aan door hun activiteit ook te voorzien van de hashtag #eenkleingebaar. Iedereen kan aansluiten. 'Jong en oud, familie, vrienden, burens, kennissen, collega's'. Iedereen kan deze dagen extra warmte verspreiden in deze moeilijke tijd met een klein gebaar. Met een lichtje, een kaars, kan je dit gebaar symboliseren. Doe ook mee! Hoe? Heel simpel: doe een kerstkaartje in de bus, breng een mooie kaars langs, bied een luisterend oor, bel aan, maak een praatje'.

Wat als je verlangt naar meer Bijbelkennis?

In Pakistan is grote behoefte aan toerusting onder voorgangers. Zodat zij, net als Afraheem, anderen (online) kunnen onderwijzen en bemoedigen.

Helpt u mee?

net wereldwijd
bijbelgetrouw
onderwijs

netfoundation.nl/doneer
of doneer op NLO8RABO0126930619